

ОЦІНКА СОРТІВ КАРТОПЛІ НА СТІЙКІСТЬ ДО КІЛЬЦЕВОЇ ГНІЛІ В УМОВАХ УКРАЇНСЬКОГО ПОЛІССЯ

Приведені результати досліджень перспективних сортів і гібридів картоплі на стійкість до збудника кільцевої гнілі в умовах Полісся України.

Постановка проблеми

До теперішнього часу в Поліссі невирішеним залишається питання виведення та районування відносно стійких сортів картоплі до збудника кільцевої гнілі. Крім цього залишається невизначеним питання впливу збудника кільцевої гнілі на спадковість і мінливість районованих, перспективних і модифікованих сортів картоплі.

Аналіз останніх досліджень

Кільцева гниль бульб картоплі в останні роки набула широкого розповсюдження в зоні Полісся України. Головною причиною цього є несвоєчасне проведення сортозаміни та сортооновлення. Крім того, з появою резистентних сортів картоплі, з'являються нові вірулентні штами збудника *Corynebacterium sepedonicum* [3]. В країнах Західної Європи ця хвороба належить до карантинних об'єктів, тому посадковий матеріал, що заражений цим збудником не дозволяється вивозити за межі господарства з метою запобігання його перезараження [2, 4].

© І. П. Литвак, В. Б. Левченко

Кільцева гниль бульб картоплі вперше була виявлена та описана Спікерманом і Коттгофтом в Німеччині у 1908 році. Ці дослідники описали симптоми прояву хвороби на рослинах картоплі і томатів та детально розкрили патогенез збудника [1]. Тому на сучасному етапі розвитку селекції і насінництва картоплі гостро постала проблема відбору та оцінки районованих і перспективних сортів на стійкість до збудника кільцевої гнилі.

Об'єкти і методика досліджень. При проведенні досліджень щодо оцінки районованих і перспективних сортів картоплі на стійкість до збудника кільцевої гнилі бульб використовувались сорти, що занесені до Державного реєстру сортів України, а також ті з них, які масово вирощуються в господарствах різних форм власності, в тому числі і в приватному секторі – на дачних ділянках та городах.

Сорти і гібриди картоплі, що оцінювались за період досліджень, порізно проявили свою стійкість до збудника кільцевої гнилі. Всі вони були штучно інокульовані патогенним штамом 13а за методикою Бельтюкової К. Г. [2].

Основним завданням досліджень було проведення відбору і оцінка стійких районованих та перспективних сортів картоплі до кільцевої гнилі.

Результати досліджень

Для досліджень стійкості районованих і перспективних сортів картоплі до збудника кільцевої гнилі були взяті сорти, що наведені в таблиці 1.

Всі досліджувані сорти за характером стійкості до кільцевої гнилі були умовно поділені на три імунологічні групи: **стійкі, середньостійкі, нестійкі** (таблиця 1). Для практичної селекції картоплі на стійкість до кільцевої гнилі важливим питанням було визначення сортів, в яких поєднання комплексу господарсько-цінних ознак з фактором стійкості до кільцевої гнилі є найбільшим. Сорти, що оцінювались, мали добру і стабільну врожайність, компактність гнізда, відмінний смак.

Оцінюючи стійкість районованих і перспективних сортів картоплі, ми встановили, що максимальною стійкістю характеризуються сорти Адрета, Бородянська рожева, Зов, Іскра, Либідь, Білоруська 3.

Мінімальну стійкість до кільцевої гнилі виявили такі сорти: Біла ніч, Віхола, Дербін, Дезіре, Курова, Ольвія, Покуровська, Пролісок

Таблиця 1. Стійкість сортів картоплі до кільцевої гнилі в умовах зони Полісся України

№ з/п	Назва сорту	Кількість рослин з ознаками кільцевої гнилі, %/10 кущів	Ступінь стійкості рослин, в балах
Стійкі			
1.	Адретта	10	2
2.	Бородянська рожева	5	1
3.	Зов	15	2
4.	Іскра	12	2
5.	Либідь	15	2
6.	Білоруська 3	16	2
Середньостійкі			
7.	Вармас	19	3
8.	Верховина	18	3
9.	Воловецька	37	3
10.	Гарт	15	3
11.	Добрін	18	3
12.	Доброчин	19	3
13.	Древлянка	16	3
14.	Звиков	18	3
15.	Зубрьонок	32	3
16.	Ікар	31	3
17.	Іршанка	15	3
18.	Кобза	16	3
19.	Ласунак	18	3
20.	Луговська	17	3
21.	Мавка	16	3
22.	Марафон	22	3
23.	Незабудка	19	3
24.	Огоньок	16	3
25.	Остора	19	3
26.	Пікасо	24	3
27.	Саманта	18	3
28.	Слов'янка	18	3
29.	Фантазія	27	3
30.	Цезар	16	3
31.	Циганочка	19	3
Нестійкі			
32.	Біла ніч	42	5
33.	Віхола	25	5
34.	Дербін	42	5
35.	Дезіре	42	5
36.	Курова	42	5
37.	Ольвія	46	5
38.	Покуровська	47	5
39.	Пролісок	40	5
	НІР 0,5	1,86	-

Висновки

В результаті оцінки сортів картоплі на стійкість до кільцевої гнилі в умовах Полісся України рекомендовано для подальшої селекційної роботи

такі сорти: Адретта, Бородянська рожева, Зов, Іскра, Либідь, Білоруська 3. Вказані сорти виявили найбільшу стійкість до кільцевої гнилі протягом вегетаційного періоду і не втрачали її в наступних поколіннях за період досліджень. Незважаючи на присутність в рослинному організмі збудника кільцевої гнилі, ці сорти характеризувались мінімальною ураженістю кільцевою гниллю під час вегетації і формуванням повноцінних репродуктивних органів. За 5 бальною шкалою оцінки на стійкість до кільцевої гнилі вони знаходились в межах 1–2 балів. Проте такі сорти як Біла ніч, Віхола, Дербін, Дезіре, Курова, Ольвія, Покуровська, Пролісок сильно вражались кільцевою гниллю. За бальною оцінкою на стійкість до цього збудника вони мали 5 балів.

Перспективи подальших досліджень

Подальші дослідження мають бути направлені на поглиблене вивчення фізіологічних особливостей стійких до кільцевої гнилі сортів картоплі та оцінку їх резистентності до цього збудника в умовах зони Полісся України.

Література

1. *Белова О. Д.* Поражение картофеля ямчатой и кольцевой гнилью // Сад и огород. – 1952, №4. – С. 62–64.
2. *Бельтюкова К. Г.* Бактериальные болезни картофеля // Вредители и болезни растений. Сельхозиздат., 1956 – С. 338–341.
3. *Положенец В. М.* Оценка генотипов картофеля на устойчивость к кольцевой гнили, полученных на основе клеточной инженерии // Тез. докл. Всесоюз. конф по бактер. с.-х. растений. – Львов, 1980. – С. 69–70.
4. *Положенец В. М.* Изучение биологических особенностей кольцевой гнили картофеля в условиях Полесья Украины. // Микробиол. журн. – К.: Науч. мысль, 1992. №3. С. 10–12.